

jaarplan 2009

archiefwerking met betrekking tot het architecturale erfgoed

CentrumVlaamseArchitectuurarchieven

Antwerpen, 7 juni 2013

0. INLEIDING

Het voorliggende actieplan 2009 en de daaraan gekoppelde begroting is uitgewerkt op basis van de missie en de daarmee verbonden strategische en operationele doelstellingen zoals gedefinieerd in het Beleidsplan 2008-2012. Het CVAa staat ten dienste van al wie met privaatrechtelijke architectuurarchieven in Vlaanderen te maken heeft. Daartoe wil het:

- kennis en expertise over architectuurarchieven opbouwen en verspreiden
- als archiefcoördinatiecentrum een platform bieden voor overleg, kennisuitwisseling en aanspreekpunt zijn
- een gedifferentieerd publiek sensibiliseren voor het belang van architectuurarchieven als collectief erfgoed
- een duurzame bescherming voorzien voor architectuurarchieven die dreigen verloren te gaan.

Deze vier aspecten van de missie van CVAa werden geplaatst binnen de context van de veldanalyse van architectuurarchieven in Vlaanderen. Uit deze confrontatie zijn vijf grote beleidsuitdagingen afgeleid:

1. Vlaams Collectieplan Architectuurarchieven
2. bewaren van architectuurarchieven
3. expertisecentrum uitbouwen
4. coördinatiefunctie
5. sensibilisatie voor erfgoed van architectuurarchieven

Uit de veldanalyse die in de eerste beleidsperiode van het CVAa werd gerealiseerd,¹ bleek vooral het belang van een inhaalslag op het vlak van verwerving en beheer van architectuurarchieven. Twee vragen staan hierbij centraal:

- welke architectuurarchieven vinden we de moeite waard om duurzaam te bewaren voor toekomstige generaties? (verwerving)
- waar gaan we deze architectuurarchieven bewaren? (bewaring)

Deze twee vragen zijn in Vlaanderen, waar geen overkoepelende gespecialiseerde depotwerking op landelijk niveau bestaat voor architectuurarchieven, nauw verwant met elkaar. Immers, de architectuurarchieven die we gaan verwerven in de toekomst, zullen worden bewaard in archiefinstellingen die een eigen – op enkele uitzonderingen na niet louter op architectuurarchieven gerichte – acquisitiepolitiek voeren.

Vanuit deze vaststellingen zijn de ontwikkeling van een Collectieplan Architectuurarchieven Vlaanderen én het zoeken naar een toekomstmodel voor het bewaren van architectuurarchieven centrale elementen in de werking van het CVAa. De na te streven finaliteit is dat er een acquisitiepolitiek wordt gevoerd die ertoe leidt dat de collecties van de verschillende bewaarinstellingen samen een collectie Vlaamse architectuurarchieven vormen die meer is dan de som van onafhankelijk van elkaar opererende instellingen met telkens een eigen verwervingspolitiek.

In 2008 werd het noodzakelijke voortraject gerealiseerd om deze inhaalslag gestructureerd en wetenschappelijk onderbouwd te laten verlopen en ingebed in het bestaande erfgoedveld. CVAa deed een vooronderzoek over oplossingen naar de depotproblematiek en ontwikkelde een instrument en methodologie voor het Collectieplan. Het jaarplan 2009 staat in het teken van de eigenlijke inhaalslag. De vijf beleidsuitdagingen zijn dan ook allemaal betrokken op die inhaalslag en bijgevolg onderling gerelateerd, met een inhoudelijke klemtoon op de naoorlogse periode (jaren 1945-70). Deze klemtoon is ingegeven door de grote opportuniteit die zich stelt voor de

---

¹ Avermaete Tom, Nevejans Annelies en Provo Bregje, *Architectuurarchieven in Vlaanderen. Kwalitatieve veldbeschrijving en analyse van het Vlaamse architectuurarchieflandschap*, VAI/CVAa, Antwerpen, 2006.

architectuurarchieven van de jaren 1950 tot en met 1970. Immers, de praktijk van veel bureaus uit die periode wordt momenteel opgeheven, waardoor de archieven kunnen vrijkomen.

In de motivatie van de minister bij de beslissing voor het verhogen van de werkingssubsidie van het CVAa voor de beleidsperiode 2008-2012 tot 250.000 euro staat dat “de verhoging van het subsidiebedrag moet voornamelijk aangewend worden om het aanwezige personeel voltijds in dienst te nemen. [...] In 2008 heeft de personeelbezetting een overwegend inhoudelijke, onderzoekende en adviesverlenende opdracht”. In 2008 werd met deze aanbevelingen rekening gehouden in de uitwerking van het jaarplan, in 2009 wordt deze tendens versterkt: de drie vaste medewerkers van CVAa (coördinator, archivaris en projectleider) zijn allen voltijds in dienst. Dit reflecteert zich in de begroting waar een belangrijk deel van het budget naar personeelskosten gaat. Het wordt gemotiveerd doordat een meerderheid van taken en acties van het CVAa vooral het inhoudelijk werk van ondersteuning, onderzoek, expertise-opbouw, prospectie en coördinatie betreft. Het CVAa legt een zeer gunstige verhouding voor tussen kosten aan de inhoudelijke werking verbonden (personeelskosten en programma) en overheadkosten die de werking ondersteunen.

1. DOELSTELLINGEN VAN DE ARCHIEFWERKING, VERTAALD NAAR ACTIES

1.1 Algemene doelstellingen: structurele werking

1.1.1 Vlaams Collectieplan Architectuurarchieven

In 2008 werd de theoretische onderbouw van het Vlaams Collectieplan Architectuurarchieven gelegd door een vergelijkend internationaal en sectoroverschrijdend onderzoek. Dit resulteerde in een methodologie voor acquisitie. Vervolgens werd een databank ontwikkeld, gestructureerd per archiefvormer. De databank is het centrale instrument van de inhaalslag op het vlak van acquisitie van architectuurarchieven. Zowel methodologie als instrument werden teruggelinkt naar de sector.

In 2009 blijft de aanvulling van de databank een permanente opdracht voor het CVAa. Daarnaast wordt de feitelijke inhaalslag gestructureerd aangevat, terwijl tegelijkertijd een sterke alertheid in het veld blijft om op ‘ad hoc’ situaties en urgenties te reageren. De gestructureerde inhaalslag wordt in twee fasen georganiseerd, namelijk 1) de ‘top’selectie, 2) de canonverbreding. In 2009 ligt de klemtoon op de ‘top’selectie. Op basis van raadpleging van specialisten wordt een lijst opgesteld van noodzakelijk te verwerven archieven. Deze lijst wordt vervolgens uit de bovengenoemde databank getrokken waardoor zichtbaar wordt welke (delen van) archieven nog dienen te worden opgespoord, geregistreerd en waarvoor een duurzame bewaarplek dient te worden gezocht. De lijst wordt ter discussie voorgelegd aan een wetenschappelijke begeleidingscommissie. Het CVAa spoort de archieven op en er wordt naar een permanente bewaarplek gezocht binnen de bestaande bewaarplaatsen. Indien er niet onmiddellijk een dergelijke plek beschikbaar is en de overdracht urgent is omdat het archief gevaar loopt te verdwijnen, zorgt het CVAa dat er tijdelijk een depotruimte ter beschikking is. Op vlak van ‘canonverbreding’, die projectmatig wordt aangevat, ligt in 2009 de klemtoon op de architecten die betrokken waren bij de wederopbouwarchitectuur in de Westhoek, cfr. 1.2. Specifieke doelstellingen 2008: projectmatige werking en 1.1.3 C. Focus Architectuurarchieven

1.1.2 Het bewaren van architectuurarchieven

In 2008 realiseerde CVAa een voortraject om het toekomstmodel voor het bewaren van architectuurarchieven vorm te geven. Enerzijds werd de bereidwilligheid afgetast van bewaarinstellingen om een rol op te nemen in de inhaalslag van architectuurarchieven. Daarnaast deed CVAa een marktonderzoek naar de tijdelijke huur van depotruimte. Deze oplossing ziet CVAa als een noodoplossing, cfr. in beleidsplan geformuleerde nooddepot waarop een positief advies werd gegeven. Deze oplossing is steeds tijdelijk, en vraagt een reservatie van een budget in de begroting.

In 2009 worden volgende acties ondernomen voor het duurzaam bewaren van architectuurarchieven:

1. Inbedding in en overdracht van opgespoorde architectuurarchieven naar bestaande kwalitatieve bewaarplekken, met oog op zoveel mogelijk concentratie om professionalisme te bevorderen, en met mogelijkheid tot 'uitwijken' naar nooddepot voor urgente gevallen.
2. Blijvende sensibilisatie van bestaande regionale bewaarinstellingen voor de opname van architectuurarchieven.
3. Verdere coördinatie van het veld met het oog op samenwerking rond bepaalde thema's. In de dynamiek die de inhaalslag van architectuurarchieven zal teweegbrengen, zal met partners in deze inhaalslag een aantal belangrijke kwesties op de discussietafel worden gebracht die het veld ten dele zullen stroomlijnen. Dergelijke kwesties zijn: de verhouding van de profielen van de verschillende bewaarinstellingen, auteursrecht en privacy bij architectuurarchieven, de wensen van de archiefvormer, ... (zie ook: 1.1.3. expertisecentrum uitbouwen en 1.1.4. coördinatie).
4. Garantie van registratie door invoer in Archiefbank Vlaanderen via ODIS door archivaris van CVAa.

1.1.3 Expertisecentrum voor architectuurarchieven

A. Digitalisering

Context: Architectuurarchieven bestaan steeds vaker uit ontwerpen en beelden die in geautomatiseerde systemen zijn vervaardigd. Behoud, beheer en ontsluiting van deze digitale bestanden vereist gespecialiseerde deskundigheid. Het CVAa deed in 2008 een (inter)nationaal onderzoek naar bestaande projecten in samenwerking met een externe specialist, met de ambitie voor ogen om tot een oplossing voor de archivering van digitale documenten in architectuurarchieven te komen. Het CVAa startte in 2008 een traject om deze kennis naar de Vlaamse situatie te vertalen en zette enkele casestudies op.

Acties 2009:

- Verder uitwerken en concretiseren project 'digitale architectuurarchieven' ism. externe specialist aan de hand van twee casestudies:
  - Digitale objecten in archief Maarten Van Severen
  - (In co-productie met VAI): Duurzame bewaring van digitale archiefobjecten over architectuur die het CVAa/VAI in de loop van de voorbije werkjaren genereerde.In deze testprojecten zal CVAa met de open-source software Fedora werken, en ligt de nadruk in eerste instantie op het solide archiveren van digitale architectuurobjecten en niet

op een publieks interface ervan. Het project zal gefaseerd verlopen, zodat in een volgend stadium het vraagstuk van interfaces voor diverse doeleinden kan worden aangevat.

De ervaringsdeskundigheid en het procesmanagement dat wordt opgebouwd vanuit bovengenoemde cases, zal ter beschikking worden gesteld van het erfgoedveld. CVAa zal hierover met het erfgoedveld zo breed mogelijk communiceren.

- Op 11 en 12 juni 2009 gaat in het Nederlands Architectuurinstituut een internationaal congres door over digitale architectuurarchieven. Aan dit congres zullen de belangrijkste deelnemers van het GAUDI II project over digitale archieven participeren. CVAa zal aan dit congres deelnemen en de resultaten van zijn casestudies voorleggen aan internationale specialisten om de aanbevelingen vervolgens mee te nemen in de verdere ontwikkeling van de projecten.
- CVAa is aangezocht als partner in de voorbereiding van het internationaal digitaliseringsproject 'Huizen van papier/mijnadres.org' dat in Vlaanderen wordt getrokken door het Felixarchief/Stadsarchief Antwerpen en het Stadsarchief Mechelen. Het CVAa zal hierin expertise en kennis over metadata met betrekking tot architectuurarchieven mee ontwikkelen.

B. Handleiding Architectuurarchieven

Het specifieke gefragmenteerde karakter van het veld van architectuurarchieven in Vlaanderen noopt tot een brede verspreiding van expertise over goed beheer van deze archieven. Hiervoor zet het CVAa een aantal acties op, nl.

- Handleiding architectuurarchieven: Verwerving, selectie en beschrijven
Na de handleidingen over inventarisatie en materiële zorg continueerde CVAa in 2008 het onderzoek naar de archivalisch-technische kwestie van de verwerving, het beschrijven en de selectie van architectuurarchieven. De meer theoretische kwesties worden door de specialisten van KADOC en KULeuven behandeld, terwijl het CVAa vanuit zijn inbedding in het nationale en internationale veld van architectuurarchieveninstellingen de casestudies uitwerkt. In 2009 zal deze handleiding worden gepresenteerd aan een breed publiek, en zal CVAa de expertise zo wijd mogelijk verspreiden in het erfgoedveld.

C. Mondelinge geschiedenis en architectuurarchieven: voorbereidend onderzoek

Mondelinge geschiedenis is een zeer waardevolle methode bij het reconstrueren van de context van archiefmateriaal, onmisbaar voor de interpretatie ervan in functie van inventarisatie, ontsluiting en onderzoek. De methode zal dan ook worden toegepast bij de inhaalslag architectuurarchieven. Van architectuurarchieven die het CVAa op het spoor komt in functie van het collectieplan, zal het steeds een diepte-interview afnemen van nabestaanden van de archiefvormer of van de architect zelf. Het voorbije werkingsjaar bouwde CVAa hierover empirische kennis op (cfr. project Isia Isgour, project Brunfaut ism. Amsab). Daarnaast beschikt CVAa over theoretische kennis over mondelinge geschiedenis en architectuurgeschiedenis. In 2009 wil het deze kennis verder ontwikkelen in functie van het collectieplan, en op projectmatige basis. Het resultaat is enerzijds een eerste aanzet voor reconstructie van de context van de geprospecteerde architectuurarchieven in functie van de verwerking ervan, anderzijds wil CVAa dit laten uitmonden in een duurzaam product waarmee deze kennis kan worden doorgegeven aan het erfgoedveld van architectuurarchieven.

Partnerships en projecten waarin mondelinge geschiedenis wordt ingezet:

1. Inhaalslag architectuurarchieven

2. Maarten Van Severen

CVAa is partner in een project over de verwerking en ontsluiting van het archief van Maarten Van Severen. CVAa zal mee wetenschappelijke feedback geven op de verloop van dit project en zal zijn expertise inzetten voor de inventarisatie, materiële zorg en ontsluiting van dit archief. In dit kader zal het begeleiding bieden bij diepte-interviews van opdrachtgevers, medewerkers, collega's en producenten van de meubels van Maarten Van Severen.

3. Renaat Braem

CVAa zal in 2009 de voorbereidingen treffen voor een onderzoek naar het belang van architectuurarchieven voor omgang met patrimonium van de jaren 50-70 op basis van van de casestudie van het archief van Renaat Braem. Het traject zal ondermeer resulteren in een publiekproject rond het architectuurarchief van Renaat Braem (cfr. 1.2.2). Ter voorbereiding hiervan worden nog levende cruciale getuigen geïnterviewd over de architect en zijn werk. Hiervoor wordt samengewerkt met onder andere de Erfgoedcel Antwerpen.

D. Focus Architectuurarchieven

De Focus-reeks biedt een antwoord op de gefragmenteerde bewaring die eigen is aan het Vlaamse landschap architectuurarchieven en vormt een essentieel platform voor verdere ontsluiting of onderzoek. Tegelijkertijd wil de reeks de kennis over het architecturale erfgoed toegankelijk maken voor een breder publiek.

In 2009 zal het CVAa een aflevering publiceren in de Focus-reeks die een nieuw instrument zal zijn dat een toegang biedt tot het archiefmateriaal van alle actoren betrokken bij de wederopbouw in de Westhoek, privaot- en publiekrechtelijk op verschillende administratieve niveaus. Het materiaal wordt op verschillende plekken bewaard, er werd nooit eerder een gezamenlijke thematische toegang voor ontwikkeld. In de voorbereiding van deze thematische archievangids zal zeer veel aandacht gaan naar het speuren naar archiefmateriaal van architecten, de registratie ervan en mogelijks ook de overdracht ervan naar een bewaarinstelling. Daarmee vormt de thematische archievangids tevens een afsluitend instrument van de eerste projectmatig georganiseerde 'canonverbredende' inhaalslag architectuurarchieven.

Met de Focus wil het CVAa ook kansen aangrijpen om samenwerking te bevorderen met verschillende erfgoedspelers in het veld. Voor deze aflevering zal onder meer worden samengewerkt met de Erfgoedcel Ieper, CO7, de Provincie West-Vlaanderen en de gemeentelijke archiefdiensten van de Westhoekgemeenten.

Cfr. Het Gekwetste Gewest, 1.2.1

E. Internationale kennis en expertise opbouwen en verspreiden

- Voor het digitaliseringsproject schreef het CVAa zich (ondermeer binnen het kader van Gaudi II) in in een internationaal netwerk van specialisten om een traject voor Vlaanderen uit te stippelen. Dit netwerk continueert ook in 2009. De daar opgedane kennis over de specifieke problematiek van de duurzame bewaring van digitale architectuurarchieven zal CVAa in Vlaanderen verspreiden, zie: 1.1.3. A.
- Op 11 en 12 juni 2009 vindt in het Nederlands Architectuurinstituut in Rotterdam een internationaal congres plaats over de problematiek van digitalisering. CVAa zal hieraan actief deelnemen om de aanpak en resultaten van projecten in verschillende landen te leren kennen, en om feedback te krijgen over zijn eigen project. De opgedane kennis zal geïntegreerd worden in het project en worden verspreid.

- CVAa treedt op als partner in het Europese Gaudi III-project. Daarin ligt de nadruk op de ontwikkeling van een digitaal portaal voor ontsluiting van architectuurarchieven.
- Het CVAa is ingebed in een internationaal netwerk van archief- en expertisecentra voor architecturaal roerend erfgoed. Het CVAa zal op een consequente wijze de internationale debatten, congressen en ontwikkelingen nauwgezet op zijn website plaatsen zodat elke geïnteresseerde in Vlaanderen hier een snelle toegang toe kan hebben. In dit kader is CVAa door de SAR Board (Section of Architectural Records) van ICA (International Council of Archives) aangezocht om vanaf 2009 nauw betrokken te zijn bij de acties van SAR. Dit genereert voor CVAa de opportuniteit om goed op de hoogte te zijn van de lopende internationale projecten en daarover te communiceren met zijn landelijke achterban.
- CVAa fungeert samen met dr. Inge Bertels (Universiteit Antwerpen en Vrije Universiteit Brussel) als aanspreekpunt voor de items over België voor de nieuwsbrief van EAHN (European Architectural History Network).
- Via het platform van de Adviesraad brengt het CVAa in de vorm van workshops specialisten samen uit de verschillende sectoren die in aanraking komen met architectuurarchieven (archiefvormers, -bewaarders en -gebruikers). Op deze platforms wordt wederzijdse kennis en expertise uitgewisseld. Evenals in 2008 zal CVAa dit platform niet alleen gebruiken om inhoudelijke feedback te krijgen over zijn werking, de noden van het veld te leren kennen, maar tevens om specialisten op internationaal niveau uit te nodigen om workshops te geven en met de Vlaamse specialisten in discussie te gaan.
- In de Handleiding Architectuurarchieven: Verwerving, selectie en beschrijving zullen kwalitatieve internationale voorbeelden van selectie binnen architectuurarchieven worden geanalyseerd en vertaald naar inspirerende voorbeelden voor Vlaamse gevallenstudies. Daarnaast zullen de recente internationale standaarden op het vlak van beschrijven van privaatrechtelijke archieven voor Vlaanderen concreet worden uitgewerkt voor het thema architectuur, zie: 1.1.3. B.

F. Adviesverlening

Doordat de rol van expertisecentrum steeds belangrijker wordt in de werking van het CVAa, vinden zowel diverse diensten van overheden, archiefvormers, archiefbeheerders als onderzoekers de weg naar het CVAa om advies te vragen over specifieke aspecten van architectuurarchieven. Elk jaar neemt het aantal adviesvragen dat aan CVAa wordt gesteld, en waarop het centrum een antwoord op maat biedt, gestaag toe. Deze taak beschouwt het CVAa als een van haar basisopdrachten waarvoor ook in 2009 het personeel de nodige tijd zal vrijmaken.

1.1.4 Coördineren: platform en partnerships

A. Adviesraad

Sinds zijn oprichting heeft het CVAa een informele Adviesraad waarin specialisten uit het veld (onderzoekers, docenten, archiefbeheerders, restaurateurs, architecten, ...) met elkaar overleggen over specifieke thema's die betrekking hebben op architectuurarchieven. CVAa wil door het specifieke programma van de adviesraad, dit forum op verschillende niveaus inzetten voor het veld van architectuurarchieven in Vlaanderen:

- (internationale) expertise kenbaar maken aan de specialisten in Vlaanderen en vice versa
- reflectiekader voor de werking en projecten van het CVAa
- convergerende dynamiek in het veld van architectuurarchieven in Vlaanderen bewerkstelligen (registratie, beschrijving, ...).

B. Coördinatie binnen het kader van het Collectieplan

Het CVAa zal de inhaalslag verwerving architectuurarchieven coördineren en zal daarvoor op regelmatige basis overleggen met specialisten van bewaarinstellingen en onderzoekerinstellingen. Dit geldt niet alleen voor het opstellen van prioriteitenlijsten, maar evenzeer voor het onderbrengen van de archieven bij bestaande bewaarinstellingen.

C. Coördinatie en partnerships binnen projecten

Op projectmatige basis werkt het CVAa samen met verschillende partners. Op die manier kan de kennis en ervaring van de verschillende betrokkenen zich verspreiden in het gefragmenteerde erfgoedveld dat is betrokken op architectuurarchieven.

- Mapping en optimalisatie collecties Belgische architectuurtijdschriften

Vanuit zijn dubbele taak om 1) te coördineren rond het roerend erfgoed van de architectuur, en 2) te sensibiliseren voor het belang van dit erfgoed, nam CVAa het in 2008 op zich om de verschillende beheerders van collecties architectuurtijdschriften samen te brengen en te enthousiasmeren voor een gezamenlijke inspanning die de duurzame bewaring van architectuurtijdschriften bevordert. Na de inhoudelijke afbakening en peiling naar de technische realiseerbaarheid van het project in 2008, zal CVAa het project verder coördineren in 2009. De taak van CVAa zal eruit bestaan de invoer van de partners in een databank aangeleverd door specialisten van Antilope te begeleiden en als intermediaire organisatie fungeren tussen Antilope en de verschillende bibliothecarissen van architectuurtijdschriften.

- Archief Maarten Van Severen

In 2008 bood CVAa ondersteuning bij het opstellen van een projectplan voor de toekomst van het archief Maarten Van Severen. In 2009 zal het CVAa opnieuw ondersteuning bieden aan dit project op het vlak van inventarisatie, beschrijven en ontsluiten van het archief. CVAa werkt hiervoor samen met de (momenteel in oprichting zijnde) vzw Stichting Maarten Van Severen, de Zwarte Doos/Stadsarchief Gent en Faro (Léon Smets).

- Het Gekwetste Gewest

Voor een inhoudelijke projectbeschrijving, zie: 1.2.1.

CVAa werkt binnen dit project samen met diverse partners, waaronder Provinciaal Archief West-Vlaanderen (Isabelle Verheire en Johan Vannieuwenhuysse), Gebiedsgerichte Werking Westhoek Provincie West-Vlaanderen (Katrien Hyndrickx en lieven Lamote), Dienst Cultuur Provincie West-Vlaanderen (Jeroen Cornilly), Stadsarchief Diksmuide (Chris Vandewalle), de erfgoedcel Ieper (Eva Wuyts) en alle gemeentelijke archiefverantwoordelijken van de Westhoek. Deze brede samenwerking heeft verschillende positieve effecten op het project, namelijk 1) de opgedane kennis is snel bij de erfgoedzorgers 'aan de basis', 2) het project ondervindt weinig logistieke problemen en kan rekenen op een grote bereidwilligheid tot medewerking van lokale

erfgoedzorgers, 3) de communicatie over het project bereikt snel zijn juiste doelpubliek, 4) de inhoudelijke krijtlijnen van het project worden zowel bottom-up als top-down gegenereerd.

- Renaat Braem 1910-2010

Voor een inhoudelijke projectbeschrijving, zie: 1.2.2.

CVAa werkt binnen dit project samen met diverse partners, waaronder: Het VIOE (Vlaams Instituut voor Onroerend Erfgoed), een wetenschappelijke begeleidingscommissie waarin zetelen: Prof. Dr. Linda Van Santvoort, Prof. Dr. Thomas Coomans, Prof. Dr. Em. Francis Strauven, Jo Braeken, dr. Fredie Floré en Els Spitaels. Daarnaast werkt CVAa samen met de stedelijke diensten van de stad Antwerpen en de Erfgoedcel Antwerpen, en met het VAI voor het aspect hedendaagse omgang met het architecturale patrimonium van Renaat Braem.

- European Architectural History Network

CVAa is samen met dr. Inge Bertels (Universiteit Antwerpen en Vrije Universiteit Brussel) partner voor de invoer van data over architectuurhistorische publicaties en evenementen in Vlaanderen en België.

- Maxime Brunfaut

Met het Amsab-Instituut voor Sociale Geschiedenis geeft CVAa een manuscript uit over de architect Maxime Brunfaut. Nadat CVAa in 2008 inhoudelijke ondersteuning bood bij de wetenschappelijke omkadering van het boek, de beeldredactie op zich nam en een partnership met het VIOE aanging voor de integratie van hedendaagse fotografie in het boek, zal CVAa dit project verder ondersteunen in 2009 op het vlak van vormgeving, presentatie en communicatie.

- Huizen van papier/mijnadres.org

Zie: 1.1.3 A. CVAa zal in het digitaliseringsproject 'huizen van papier/mijnadres.org' participeren. CVAa zal mee input geven op het vlak van metadata in dit project dat in Nederland wordt getrokken door het Stadsarchief Rotterdam en het streeksarchief Eemland. In Vlaanderen leiden het FelixArchief/Stadsarchief Antwerpen en het Stadsarchief Mechelen het project.

- Leeszaal Campus deSingel

Samen met deSingel, het Conservatorium en het VAI zal het CVAa in 2009 het project van een gezamenlijke leeszaal voor de Kunstcampus deSingel voorbereiden. Dit project zal de visibiliteit van het CVAa, en dus van architectuurarchieven, op de kunstcampus vergroten. Daarnaast zal het de advies- en informatieverstrekende rol van het CVAa op een eenvoudiger wijze organiseren.

- Erfgoeddag

Zoals de voorbije edities zal CVAa voor de Erfgoeddag samenwerken met een andere erfgoedorganisatie.

- Archief Dugardyn

In het kader van het Wederopbouwproject prospecteerde het CVAa het archief van de drie generaties architecten Dugardyn in Brugge. CVAa begeleidt de architect bij een grootscheeps archiveringsproject waarbij het archief wordt ontsloten. CVAa biedt ondersteuning op het vlak van inventarisatie, beschrijving en materiële zorg.

D. Website

De volledig vernieuwde website van het CVAa ging in 2008 on-line. Een van de cruciale verschillen met de eerste website van CVAa is de flexibiliteit. Nog eenvoudiger dan voorheen zullen nieuws, informatie, achtergrond dossiers, links naar andere organisaties en websites in verband met het architecturale roerend erfgoed kunnen worden opgenomen. In 2009 worden volop de vruchten geplukt van dit werk: de medewerkers van het CVAa zullen de internationale en nationale publicaties, congressen en nieuwsfeiten over architectuurarchieven eenvoudig ter beschikking kunnen stellen van geïnteresseerden, zie ook 1.1.3. E en 1.1.5.

1.1.5 Sensibiliseren en communicatie

A. Sensibiliseren van verschillende doelgroepen is een belangrijke opdracht van het CVAa. Via gerichte acties wil het CVAa het maatschappelijk draagvlak en de belangstelling van het publiek en de professionelen voor architectuurarchieven vergroten. Hierbij wil het CVAa een evenwicht bewaren tussen breed bereik en culturele verdieping. In 2009 zijn deze acties inhoudelijk geconcentreerd rond:

- 1) Wederopbouwarchitectuur in het kader van de tweede (en laatste) fase van het project 'Het Gekwetste Gewest', zie 1.2.1
  - a. Communiceren van de resultaten op het einde van het project (september 2009)
  - b. Communiceren stand van zaken en betrokkenheid van lokaal publiek vergroten bij het project door oproepen naar archiefmateriaal te lanceren in lokale pers en op cruciale plekken in de Westhoek
- 2) De voorbereiding van de grote publiekstentoonstelling Renaat Braem 1910-2010, zie 1.2.2

B. Daarnaast zal het CVAa het brede publiek bereiken in berichtgeving over architectuurarchieven door:

- 1) Gebruik te maken van de maandelijkse nieuwsbrief van het VAI dat als steunpunt voor architectuur maandelijks een uitgebreide digitale nieuwsbrief uitgeeft. Het CVAa kan systematisch alle informatie met betrekking tot het beleid en belangwekkend nieuws over architectuurarchieven opnemen in deze nieuwsbrief.
- 2) Gebruik te maken van de wekelijkse ArchitectuurActueel van het VAI dat met dit format actuele architectuurthema's in de kijker plaatst. Het CVAa volgt de actualiteit op rond architectuurarchieven en draagt via ArchitectuurActueel bij tot het maatschappelijk debat over het culturele erfgoed van architectuurarchieven in Vlaanderen.
- 3) Dagelijkse actualisering van de website, zie 1.1.3. E en 1.1.4. D
- 4) Voorbereidingen treffen om in de nieuwbouw die op de kunstcampus deSingel wordt gerealiseerd, een zichtbare plek te maken waar een breed publiek informatie kan inwinnen en zich kan documenteren over architectuurarchieven. In het project van de leeszaal van de kunstcampus werkt het CVAa nauw samen met deSingel, het Conservatorium en het VAI.

C. Projectgebonden zal CVAa tevens communiceren en sensibiliseren over architectuurarchieven, cfr:

- 1) Naar aanleiding van de publicatie van *Handleiding architectuurarchieven: verwerving, selectie en beschrijven* zal het CVAa een publieksmoment organiseren met het diverse veld van archiefbeheerders die met architectuurarchieven in contact komen. Daarbij wil het CVAa ook een specifieke verkoopsactie voeren in Vlaanderen en Nederland bij zowel

archiefvormers- als beheerders voor het geheel van de drie publicaties in de reeks Handleiding architectuurarchieven, zie ook 1.1.3. B.

- 2) Stand van zaken communiceren over de inhaalslag van architectuurarchieven in Vlaanderen in de vorm van lezing, publieks- en persmoment, ...

D. Grote publieksevenementen die gerelateerd zijn aan het roerend erfgoed, of aan het patrimonium wil het CVAa aangrijpen om architectuurarchieven in de kijker te zetten:

- 1) Deelname aan de Erfgoeddag rond het thema 'Vriendschap'.
- 2) CVAa wil van de media-aandacht die de Open Monumentendag krijgt gebruik maken om het brede publiek op deze dag bewust te maken van het feit dat architectuurarchieven nuttig zijn om op kwalitatieve wijze om te gaan met het gebouwde patrimonium. Hiervoor zal het een project rond roerend architecturaal erfgoed uitwerken dat aansluit bij het thema van de Open Monumentendag ('zorg') opdat het wordt meegenomen in de centrale communicatie (brochure, website, ...) van de dit evenement.

1.2 Specifieke doelstellingen 2009: projectmatige werking buiten structurele werking en subsidiëring

1.2 Het Gekwetste Gewest: tweede fase van het project (1/10/08-30/09/09)

In de eerste fase van het project (1/10/07-30/09/08) lag de nadruk op het speuren naar wederopbouwarchief bij de gemeentelijke archiefdiensten. Daarbij werden alle actoren die participeerden aan de wederopbouw in kaart gebracht, evenals de archiefstukken die zij voortbrachten. Dit materiaal werd in 2008 ontsloten via een website. Het werk van de eerste fase werd gerealiseerd vanuit vier pilotgemeenten. In de tweede fase van het project wordt dit werk uitgebreid door de archieven van de verschillende actoren in kaart te brengen. Er wordt gewerkt aan de ontwikkeling van een nieuw instrument dat toegang biedt tot het archiefmateriaal van alle actoren betrokken bij de wederopbouw in de Westhoek, privaat- en publiekrechtelijk op elk administratief niveau. Het materiaal wordt op verschillende plekken bewaard en er werd nooit eerder een gezamenlijke thematische toegang voor ontwikkeld. In de voorbereiding van deze thematische archievgids zal zeer veel aandacht gaan naar het speuren naar archiefmateriaal van architecten, de registratie ervan en mogelijks ook de overdracht ervan naar een bewaarinstelling. CVAa zal de gids in zijn reeks *Focus Architectuurarchieven* uitbrengen, zie 1.1.3 D.

Het project stimuleert verschillende aspecten van de beleidsuitdagingen van het CVAa voor een zeer concreet thema:

- A. Vlaams Collectieplan Architectuurarchieven: inhaalslag van architectuurarchieven van architecten betrokken bij de wederopbouw en van ander privaatrechtelijk archiefmateriaal met betrekking tot de wederopbouw
- B. Bewaren van architectuurarchieven: CVAa maakt afspraken met bewaarinstellingen indien het opgespoorde materiaal wordt overgedragen aan een depot. Indien het materiaal niet naar een bewaarinstelling wordt overgedragen, zal CVAa aanmoedigen tot registratie in Archiefbank Vlaanderen.
- C. Expertisecentrum uitbouwen: door de integrale aanpak van zowel publiek- als privaatrechtelijke archieven met betrekking tot de wederopbouw, de ontwikkeling van een archiefschema, wordt nieuwe kennis over architectuurarchieven gegenereerd die voor andere thema's en geografische kaders inspirerend is.

- D. Coördinatiefunctie: binnen het kader van het project 'Het Gekwetste Gewest' coördineert CVAa allerlei betrokkenen, gaande van professionele erfgoedwerkers tot gemeentelijke en provinciale functionarissen die meewerken aan het welslagen van het project.
- E. Sensibilisatie voor erfgoed van architectuurarchieven: communicatie van zowel het opzet van het project, de oproep om nog onbekend privaatrechtelijk archiefmateriaal te signaleren en brede communicatie van de onderzoeksresultaten zet het roerend erfgoed van de architectuurarchieven met betrekking tot de wederopbouw in de kijker, en zal het bewustzijn van het cultureel belang ervan doen toenemen. Binnen het kader van het project zal CVAa participeren in een studiedag van het overkoepelende wederopbouwproject en daarin het belang van roerend erfgoed aantonen, en een boekvoorstelling van de thematische archievgids organiseren die tevens een inhoudelijke presentatie van de onderzoeksresultaten inhoudt.

1.2.2. Vorbereiding project 'De meerwaarde van het archief: Renaat Braem 1910-2010'

Renaat Braem (1910-2001) geldt als één van de belangrijkste vertegenwoordigers van de naoorlogse architectuur in België. De viering van zijn honderdste geboortjaar in 2010 is een uitgelezen gelegenheid om deze unieke architect en zijn oeuvre in de kijker te zetten. Het Vlaams Instituut voor Onroerend Erfgoed (VIOE) dat een deel van zijn archief beheert, zal in 2010 een monografie met oeuvrecatalogus publiceren over de architect. CVAa wil dit werk valoriseren naar een breed publieksproject, met resultaat in 2010. Het wil een interdisciplinair onderzoekstraject aanvatten naar het belang van architectuurarchieven in het ontwerp onderzoek dat streeft naar kwalitatieve oplossingen voor uitgeleefd patrimonium van de naoorlogse periode. De casus van het archief van Renaat Braem wordt als testcase genomen. Het CVAa wil dit nieuwe onderzoekstraject coördineren, een methodiek ontwikkelen en de resultaten ervan communiceren in een publieksproject. Het wil daarmee een gedifferentieerd publiek sensibiliseren voor het unieke waarde die architectuurarchieven kunnen spelen bij actuele vraagstukken over herbestemming, architecturale ingrepen in uitgeleefd patrimonium en positieve beeldvorming ervan. In 2009 wil CVAa in nauw overleg met diverse specialisten het interdisciplinaire onderzoekstraject aanvatten. Het dient hiervoor een aanvraag in voor een projecttoelage als ontwikkelingsgericht project binnen het erfgoeddecreet van 2004.

2. REALISATIE VAN ALGEMENE EN SPECIFIEKE DOELSTELLINGEN

Doelstelling:			
Vlaams Collectieplan Architectuurarchieven: het acquisitieprofiel			
Actie 1			
Continuering van het onderzoek van het veld van architectuurarchieven			
	Eindresultaat	Beoogde effect	Timing
	Interne databank permanent aanvullen	Overzicht van bewaarde architectuurarchieven Adequaat instrument voor acquisitie	januari tot december 2009
Actie 2			
Acquisitieprofiel operationaliseren			
	Eindresultaat	Beoogde effect	Timing
	Proactieve prospectie van architectuurarchieven	Lokaliseren van belangwekkende architectuurarchieven die tot op heden bij archiefvormers of verwanten worden bewaard	januari tot december 2009
Actie 3			
Vlaams Collectieplan realiseren			
	Eindresultaat	Beoogde effect	Timing
	Overdrachten van privaatrechtelijke architectuurarchieven naar erkende bewaarinstellingen	Duurzame bewaring creëren voor architectuurarchieven die als collectief erfgoed worden beschouwd	januari tot december 2009
Doelstelling:			
Het bewaren van architectuurarchieven			
Actie 4			
Overdragen architectuurarchieven			
	Eindresultaat	Beoogde effect	Timing
	Architectuurarchieven worden overgedragen van bewaarplek bij archiefvormer of verwanten naar bewaarinstelling	Duurzame bewaring creëren voor architectuurarchieven die als collectief erfgoed worden beschouwd	januari tot december 2009
Actie 5			
Sensibilisatie bewaarplekken voor belang architectuurarchieven			
	Eindresultaat	Beoogde effect	Timing
	Formele of informele intentie tot samenwerking	Bewaarinstellingen zijn bereid architectuurarchieven op te nemen	januari tot december 2009
Actie 6			
Ondersteuning bieden aan bewaarinstellingen die niet gespecialiseerd zijn in de bewaring van architectuurarchieven			

	Eindresultaat	Beoogde effect	Timing
	Meer kennis verspreid over architectuurarchieven bij bewaarinstellingen	Kwalitatieve bewaring van architectuurarchieven	januari tot december 2009
Actie 7 Registratie van architectuurarchieven in Archiefbank Vlaanderen			
	Eindresultaat	Beoogde effect	Timing
	Optimaliseren bestaande fiches in Archiefbank met betrekking tot architectuur Nieuwe invoer fiches over architectuurarchieven	Groter bewustzijn over culturele waarde van archief bij archiefvormer Bevordering ontsluiting van architectuurarchieven	januari tot december 2009
Doelstelling: Expertisecentrum voor architectuurarchieven uitbouwen			
Actie 8 Expertise over digitale architectuurarchieven opbouwen en verspreiden			
	Eindresultaat	Beoogde effect	Timing
	Inbedding in internationale <i>community</i> die duurzame bewaarsystemen uitdenkt voor architectuurarchieven	Meest recente internationale kennis over digitale archivering architectuurobjecten implementeren	januari tot december 2009
Actie 9 Opzetten van digitaliseringstraject samen met VAI			
	Eindresultaat	Beoogde effect	Timing
	Digitaal archiveren van casestudy van het Jaarboek Architectuur Vlaanderen	Duurzaam archiveren van de objecten Kennis genereren over digitaal bewaren van architectuurarchieven	januari tot december 2009
Actie 10 Medewerking aan internationaal digitaliseringsproject 'Huizen van papier/mijnadres'			
	Eindresultaat	Beoogde effect	Timing
	Uitwisseling van expertise van de verschillende partners, inbreng door CVAa expertise op het vlak van metadata	Vergroten ontsluiting van bouwdoSSIERS	januari tot december 2009

Actie 11			
Continueren publicatiereeks <i>Handleiding Architectuurarchieven</i>			
	Eindresultaat	Beoogde effect	Timing
	Handleiding waarin het beschrijven en de selectie van architectuurarchieven wordt toegelicht	Vergroten van de deskundigheid inzake beheer van architectuurarchieven	Productie: januari tot mei 2009
Actie 12			
Continueren opbouw expertise architectuur en mondelinge geschiedenis			
	Eindresultaat	Beoogde effect	Timing
	Kennis over architectuur en mondelinge geschiedenis	Vergroten van de deskundigheid over naoorlogse architectuurgeschiedenis en van het bewustzijn oevr het belang van mondelinge bronnen voor architectuurarchieven	Maarten Van Severen: april tot december 2009 Braem: februari tot december 2009
Actie 13			
Continueren publicatiereeks <i>Focus Architectuurarchieven</i>			
	Eindresultaat	Beoogde effect	Timing
	Publicatie van thematische archievangids over wederopbouwarchitectuur	Expertise over de omgang met fragmentair bewaarde architectuurarchieven én kennis over naoorlogse architectuurgeschiedenis verspreiden	januari tot september 2009
Actie 14			
Internationale kennis en expertise opbouwen en verspreiden			
	Eindresultaat	Beoogde effect	Timing
Deelname congres NAI	Kennis genereren over digitale architectuurarchieven	Digitaliseringsproject stroomlijnen met internationale stand van onderzoek	juni 2009
Onderhoud website	Permanente actualisatie van de website met nationale en internationale informatie met betrekking tot architectuurarchieven	Kennis en informatie verspreiden	januari tot december 2009
Actie 15			
Adviesverlening			
	Eindresultaat	Beoogde effect	Timing
	Gemotiveerde adviezen aan archiefvormers, -bewaarders en -valorisators	Het genereren van een breed cultureel bewustzijn en van archivalische deskundigheid over architectuurarchieven	januari tot december 2009
Doelstelling:			
Coördineren: platform en partnerships			

Actie 16			
Adviesraad			
	Eindresultaat	Beoogde effect	Timing
	Drie samenkomsten met leden van de adviesraad	Bundelen van kennis, kennisgeving over projecten CVAa en feedback, stimuleren van samenwerking	Januari, voorjaar en najaar 2009
Actie 17			
Coördinatie binnen collectieplan			
	Eindresultaat	Beoogde effect	Timing
	Overleg over prioriteitenlijsten en bewaarplekken	Wetenschappelijke accuraatheid collectieplan en brede gedragenheid bij professionelen	januari tot december 2009
Actie 18			
Mapping Belgische architectuurtijdschriften			
	Eindresultaat	Beoogde effect	Timing
	Actualisatie Antilope: overzicht collecties Belgische architectuurtijdschriften	Duurzame bewaring verzekeren van de tijdschriften en collecties optimaliseren	januari tot april 2009
Actie 19			
Samenwerking rond Archief Maarten Van Severen (MVS)			
	Eindresultaat	Beoogde effect	Timing
	Ondersteuning bij inventarisatie, beschrijving en ontsluiting archief MVS	Duurzaam beheer van het archief MVS Creatie van voorbeeld	februari tot december 2009
Actie 20			
Publicatie samen met Amsab van boek over Maxime Brunfaut			
	Eindresultaat	Beoogde effect	Timing
	Productie boek	Sensibiliseren voor het belang van de modernistische architectuur van Brunfaut, vragen opwerpen over omgang met het patrimonium, kennis over mondelinge bronnen en architectuurarchieven vergroten	januari tot april 2009
Actie 21			
'Huizen van papier'/mijnadres.org			
	Eindresultaat	Beoogde effect	Timing
	Inbreng expertise op vlak van metadata en digitalisering architectuurarchieven	Implementatie internationale standaarden in functie van goed beheer en ontsluiting	januari tot december 2009
Actie 22			
Ondersteuning inventarisatie archief Dugardyn			
	Eindresultaat	Beoogde effect	Timing

	Inventaris archief Dugardyn	Duurzaam beheer van het archief Dugardyn Creatie van voorbeeld	januari tot september 2009
Doelstelling: Sensibiliseren			
Actie 23 Distributie <i>Handleiding architectuurarchieven</i>			
	Eindresultaat	Beoogde effect	Timing
	Actie in België en Nederland bij archiefbeheerders	Verspreiding kennis over archivalisch-technische kwesties in omgang met architectuurarchieven	mei tot december 2009
Actie 24 Publieksacties			
	Eindresultaat	Beoogde effect	Timing
	Deelname Erfgoeddag	Verhogen bewustzijn van brede publiek voor architectuurarchieven	april 2009
	Deelname Cultuurmarkt	Verhogen bewustzijn van brede publiek voor architectuurarchieven	augustus 2009
	Actie op Open Monumentendag	Verhogen bewustzijn van brede publiek voor architectuurarchieven en hoe ze bijdragen tot een kwalitatieve omgang met de leefomgeving	september 2009
	Toegankelijke website met geactualiseerde informatie over architectuurarchieven, permanente actualisatie	Bewustzijn over cultureel belang van architectuurarchieven stimuleren	januari tot december 2009
	Deelname niewsbrieven VAI	Bewustzijn over cultureel belang van architectuurarchieven stimuleren	januari tot december 2009
	Verzorgen van items in ArchitectuurActueel van VAI	Debat over architectuurarchieven aanzwengelen	januari tot december 2009
Actie 25 Distributie van de informatiebrochure			
	Eindresultaat	Beoogde effect	Timing
	Maximale verspreiding van de informatiebrochure	Bekendheid van het CVAa vergroten	januari tot december 2009
Doelstelling: Wederopbouwarchieven Westhoek ontsluiten			
Actie 26 Onderzoek wederopbouwarchieven			
	Eindresultaat	Beoogde effect	Timing

	Thematische archievangids Wederopbouw	Sensibilisatie archiefbeheerders, opbouw expertise over en toegankelijkheid van wederopbouwarchieven die vervolgens kan worden ingezet in ruimer wederopbouwproject dat sensibiliseert rond de wederopbouwarchitectuur	januari tot september 2009
Doelstelling: Project Renaat Braem 1910-2010			
Actie 27 Vorbereiding project Renaat Braem 1910-2010			
	Eindresultaat	Beoogde effect	Timing
	Methodiek over inzet van architectuurarchieven bij ontwikkeling strategieën omgang uitgeleefd patrimonium vanuit casestudie archief Renaat Braem	Gedifferentieerd publiek sensibiliseren rond de erfgoedwaarde van architectuurarchieven, structurele samenwerking met partners in het veld verhogen, koppeling van onderzoek met archief- en publieks	januari tot december 2009